

Samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje

UVOD

Skupnost slovenskih občin je 28. oktobra 1982 organizirala posvet na temo »Občina v sistemu samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja«, na katerem je bila podana ocena stanja na tem področju in prikazane osnovne ugotovitve, stališča in predlogi. Da bi na tem področju lahko izoblikovali realnejšo oceno razmer in na tej osnovi zastavili široko družbeno aktivnost, je bila dana pobuda, da skupščine občin na osnovi lastne analize, upoštevajoč ugotovitve posveta, čim bolj celovito obravnavajo problematiko samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja. V nadaljevanju podajamo prikaz glavnih ugotovitev, predlogov, mnenj in stališč s posveta, kateremu je svoj prispevek dala tudi naša občina.

Ambicija gradiva ni, da bi v podrobnosti analiziralo vso množico vprašanj, ki se pojavljajo v procesu samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja, niti ne more zajeti vse širine tega instituta oziroma njegovih končnih oblik v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih. Zato pogledimo stanje na tem področju bolj z vidika skupščine in njenih organov, kot ene udeleženke pri usklajevanju in sprejemanju odločitev na osnovi sporazumevanja in dogovarjanja.

STANJE V OBČINI LJUBLJANA-SIŠKA

Skupščina občine je v času od 1974. do 1982. leta sklenila 53 družbenih dogovorov in 8 samoupravnih sporazumov.

Družbeni dogovori so se nanašali predvsem na področje družbeno-ekonomskih odnosov in razvoja stanovanjskega in komunalnega gospodarstva, kmetijstva in krajevnih skupnosti, na področje kadrovske politike, splošne porabe, splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, urejanja, varstva in vzdrževanja spomenikov NOB in kulturne dediščine, pravosodja in zagotavljanja pogojev za delovanje pravosodnih organov in davčne politike. S samoupravnimi sporazumi, ki jih je sprejela, je skupščina prevzela obveznost družbenopolitične skupnosti za razreševanje vprašanj predvsem na področjih urejanja, varstva in vzdrževanja spomenikov NOB, gradnje cest in ustanovila je nekatere organizacije oziroma zavode.

V proces samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja je vstopal tudi izvršni svet občinske skupščine in je kot eden udeležencev v obdobju od leta 1974 do 1982 sprejel oziroma sklenil 54 družbenih dogovorov in 22 samoupravnih sporazumov. Vsebina družbenih dogovorov je bila predvsem splošna poraba, razporejanje dohodka in osebnih dohodkov, izvajanje politike cen, pospeševanje kmetijstva, malega gospodarstva in izvoza, uravnavanje politike na področju stanovanjskega gospodarstva in zagotavljanje pogojev za delovanje pravosodnih in državnih organov.

Izvršni svet je bil nosilec in predlagatelj dogovorov s področja načrtovanja nadaljnjega materialnega, socialnega in prostorskega razvoja občine, hkrati pa udeleženec teh dogovorov za območje republike, regije in mesta.

S samoupravnimi sporazumi je izvršni svet prevzemal materialne obveznosti družbenopolitične skupnosti, predvsem na področju investicij v komunalne objekte in naprave, s področja stanovanjske izgradnje v občini, zagotavljanje pogojev za delovanje sredstev javnega obveščanja, razvoja kmetijskih proizvodnje ter razvoja nekaterih športno-rekreacijskih središč.

GLOBALNA OCENA

Samoupravno sporazumevanje in družbeno dogovarjanje je od uveljavitve tega instituta doživelo izreden razvoj, kar potrjuje število sprejetih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov. Bistvena značilnost dosedanjega razvoja je, da je sistem družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja zelo široko in demokratično zastavljen, vendar nedosleden pri uresničevanju.

Pregled sprejetih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov kaže, da prevladujejo predvsem tisti, ki jih pogojuje pozitivna zakonodaja, oziroma katere so udele-

ženci dolžni skleniti na podlagi različnih predpisov. V manjšini so torej tisti dogovori in predpisi, ki so resnično odraz potreb delovnih ljudi in občanov ter pobud od spodaj. Nadalje, večje je število tistih dogovorov in samoupravnih sporazumov, v katerih občina nastopa kot udeleženec skupaj z drugimi občinami in subjekti v ožjem ali širšem prostoru, zlasti pa v merilu republike.

Upoštevajoč vsebino sprejetih družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov, lahko zaključimo, da vse bolj prevladuje ta oblika urejanja vprašanj na različnih področjih družbenega dela in življenja. Glede na ustavni pomen tega instituta, s katerim se volja delovnih ljudi lahko najbolj neposredno uveljavlja pri urejanju določenih družbeno-ekonomskih in drugih odnosov, bi morali uresničevanju teh aktov v dosedanjem razvoju posvetiti večjo skrb. To tembolj, ker smo z uveljavitvijo tega instituta začeli uvajati nov način urejanja družbenih razmerij.

Naša pozornost je bila doslej usmerjena predvsem v samo uporabo tega instituta, kar potrjuje že omenjeno število sprejetih dogovorov in sporazumov, manj pa v organizirano in sistematično sprejemanje uresničevanja teh aktov ter v odpravo ugotovljenih slabosti in pomanjkljivosti ter ustrezno ukrepanje v primeru neizpolnjevanja prevzetih obveznosti. Ta sistem bo postal v praksi bolj učinkovit, če bo prevladalo spoznanje po racionalizaciji uporabe tega instituta, odpravi formalizmov in pritiskov z različnih nivojev in od različnih struktur in če bo dosledno zaživel sistem odgovornosti ter spoštovanja ustavnosti in zakonitosti. Premalo je uveljavljena zavest, da je treba dogovorjene obveznosti spoštovati oziroma pravočasno začeti postopek za spremembo samoupravnih splošnih aktov, če to terjajo spremenjene družbeno-ekonomske in druge razmere. Naša pozornost naj bo zato posvečena tudi tistim dobronamernim predlogom, ki se zavzemajo za določene spremembe ne le pozitivnih predpisov, temveč tudi našega ravnanja na sploh, katerih cilj je nadaljnji razvoj in krepitev sistema družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja.

VPLIV ZAKONODAJNE IN STATUTARNE UREDITVE NA DOGOVORE IN SPORAZUME

Opozoriti je tudi treba na določene slabosti v zakonodajni ureditvi, ki se negativno odražajo v procesu družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja. Ugotavlja se neusklajenost med posameznimi zakonskimi področji ter prepočasno usklajevanje nekaterih zakonov s sistemskimi zakoni. Nadalje, da so nekatera zakonska določila preveč splošna, nejasna oziroma neprecizna ali so si celo v nasprotju, zaradi česar subjekti dogovarjanja ali sporazumevanja v njih nimajo dovolj jasnih in konkretnih temeljev za dogovarjanje in sporazumevanje. Nekateri zakonodajne rešitve ne izhajajo dovolj iz stvarnega življenja, zato v praksi niso uresničljive, oziroma le z velikimi naporji in po dolgotrajnih postopkih. Iz posameznih zakonskih opredelitev tudi ni vedno možno povsem jasno in nedvoumno ugotoviti, kdo so dejansko udeleženci družbenega dogovora oziroma samoupravnega sporazuma ter vsebine teh aktov. Prevladuje mnenje, da statuti občin niso ovira za razvoj družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja, nasprotno, da ta razvoj celo spodbujajo. Statuti le načeloma urejajo to področje ter ne določajo konkretnih razmerij oziroma vprašanj, ki jih je treba obvezno urejati po tej poti. Razlogov za tak pristop je več in ga kaže tudi v bodoče ohraniti. Prisotna pa so tudi mnenja, da bi zaradi usmeritve in večjega poenotenja med občinami morda bilo umestno v statutih konkretnije opredeliti področja oziroma sklope družbeno-ekonomskih razmer in vprašanj, ki naj bi jih urejali po tej poti.

Ob tem naj opozorimo, da statut občine Ljubljana-Siška daje občinski skupščini celo možnost predpisovanja obveznega sporazumevanja posameznim samoupravnim organizacijam, skupščina in njeni organi pa lahko podajo tudi predlog za sklenitev posameznega samoupravnega sporazuma. Ob tej ugotovitvi naj omenimo, da se skupščina te svoje pristojnosti v preteklih mandatih ni posluževala.

POBUDA, PREDHODNI POSTOPEK IN SPREJEM DOGOVOROV IN SPORAZUMOV

Celovit postopek od pobude do sprejetja družbenega dogovora in samoupravnega sporazuma je iz strokovnega, družbenopolitičnega in organizacijskega vidika izredno odgovorna in zahtevna naloga. Dosedanja praksa kaže, da

smo se tega do sedaj premalo zavedali in tudi premalo upoštevali, zato smo se srečali s številnimi težavami: neustrezna gradiva, odsotnost vsebinskih razprav, časovne stiske in v posledicah tega tudi pritiski za sprejem teh aktov, dolgotrajnost postopkov, neustrezno informiranje, malodušje in nezainteresiranost, občutek nemoči in vpliva na pomembne odločitve, neusklajenost interesov itd. Prevladuje ocena, da je manj težav pri sprejemanju tistih dogovorov in sporazumov, glede katerih je bila dana pobuda iz baze, oziroma v merilu občine. Družbeni dogovori in samoupravni sporazumi, ki so zakonsko pogojeni, se praviloma pripravljajo na višjih ravneh, predvsem v upravnih organih oziroma strokovnih službah SIS. Postopek priprave teh dokumentov traja predolgo, in to na škodo kvalitete razprave pri udeležencih oziroma subjektih dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja. Ni sprejemljivo, da se odprta vprašanja in dileme predolgo razčističujejo oziroma obravnavajo le v ozkih krogih, namesto da bi bili predmet konstruktivne in demokratične razprave pri udeležencih.

Zato bi moralo biti prvo gradivo, ki je dano v razpravo, tako zasnovano, da bi na poljuden, razumljiv način delovne ljudi in občane seznanilo s cilji, ki jih želimo doseči (kar še posebej velja za dogovore), z rešitvami, novostmi in prednostmi v primerjavi z dosedanjimi ureditvijo, kot tudi obveznostmi. Še zlasti pa bi morali poudariti širši oziroma splošni družbeni interes, ki narekuje določeno ravnanje, hkrati pa tudi jasno prikazati odprta vprašanja in dileme, glede katerih je še posebej zaželeno mnenje oziroma stališče širšega kroga delovnih ljudi in občanov. Zato po mnenju nekaterih ni sprejemljivo, da se v tem predhodnem postopku, torej v postopku pred sprejetjem, gradiva pripravijo na klasičen način, v pravno-tehnični obliki kot zakoni oziroma odloki. Glede na množstvo teh dokumentov, še zlasti v določenih obdobjih (priprava planskih dokumentov), ni realno pričakovati, da bi lahko delovni ljudje in občani resnično obvladali ta proces in se sami brez pomoči predlagateljev in subjektivnih sil temeljito seznanili z njihovo vsebino. Kar je, kot je bilo že omenjeno, družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje zahteven proces, bi morali biti predlagatelji zelo odgovorni pri predlaganju teh dokumentov in zato temeljito pretehtati, ali bomo določeno vprašanje urejali na tak način.

Pred posredovanjem pobude v najširšo javnost bi morali preveriti skladnost zamišljene rešitve z veljavno ureditvijo ter družbeno-politično usmeritvijo. Nadalje bi morali ugotoviti, kakšen pomen in obseg zajema področje, ki naj bi ga po tej poti uredili in ga na tej podlagi opredelili z vrsto samoupravnega akta ali pa zadevo urediti s pogodbo. Posebna pozornost naj bi bila posvečena smotnosti vsebine in njeni realnosti, ki naj izhajata iz ocene dejanskih potreb in možnosti, opredeljenih v planskih dokumentih. Zato je treba ločiti fazo pobude oziroma priprave osnutka samoupravnega akta od faze sprejemanja rešitev, ki predstavlja strokovno ter pravno-tehnično obdelavo problema. Sedanje izkušnje nam kažejo, da prav zaradi nezadovoljstva izvedbe predhodnega postopka prihaja do zapletov v fazi sprejemanja oziroma celo do odklonitev družbenih dogovorov oziroma samoupravnih sporazumov ali do njihovega sprejetja z zavestjo, da prevzetih obveznosti ne bomo dosledno in odgovorno izpolnjevali. Zato je treba sprejete dogovore in sporazume ter njihovo uresničevanje ocenjevati tudi z vidika predhodnega postopka. Praksa kaže, da je bilo manj težav pri sprejemu in tudi uresničevanju, če je bil le-ta temeljito in solidno izpeljan.

Upoštevanje temeljna ustavna načela, načelo enakopravnosti vseh subjektov, prostovoljnosti in svobodne volje, bomo morali temeljito spremljati naše ravnanje, da bomo resnično lahko govorili o samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju. Potem ne bomo več priče pojavom, da o teh aktih ne odloča delegatska baza oziroma o njih le formalno glasuje, dejansko pa o njih odločajo od družbene baze odmaknjeni organi, ki si prizadevajo predvsem po čimkrajši poti zagotoviti sredstva za izvajanje posameznih tekočih ekonomskih in drugih nalog, ki izhajajo bodisi iz srednjeročnih planov ali letnih resolucij. Taki pojavi, pa čeprav osamljeni, ne prispevajo k oblikovanju zavesti delovnih ljudi in občanov, da je taka pot urejanja zadev potrebna in smiselna, ter k odgovornemu in discipliniranemu ravnanju udeležencev, še zlasti glede uresničevanja dogovorjenih nalog in obveznosti.

Ne bo odveč, če opozorimo na mnenje, da je v našem družbenopolitičnem prizadevanju za dograditev sistema družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja preveč pravne naravnosti, premajhna pozornost dana prav vsebini dogovorov in sporazumov, postopku sprejemanja ter njihovega uresničevanja. To potrjuje tudi dejstvo, da številni družbeni dogovori in samoupravni sporazumi ne vsebujejo določil, ki jih predpisujeta ustava in zakon o združenem delu in tudi drugi predpisi. Tako zlasti ni določil o ukrepih za izvajanje, o materialnih in družbenih odgovornostih ter o pogojih in načinu za spremembo akta.

PRAVNA SREDSTVA — SANKCIONIRANJE

Ocene o tem, ali imamo učinkovit sankcijski sistem, so deljene. Upoštevač uvodoma omenjene prispevke, večina meni, da je sankcijski sistem jasno opredeljen in opozarja na ustavna določila, določila zakona o združenem delu, zakona o planiranju, o svobodni menjavi dela in drugih sistemskih zakonov. Zato sklicevanje na to, da odsotnost konkretne opredelitve sankcij v odgovorih in sporazumih pogojuje nespoštovanje teh aktov, ni sprejemljivo, saj se v teh primerih lahko neposredno uporabljajo zakonite določbe. Zato je bolj umestno vprašanje, ali v vseh okoliščinah in na vseh ravneh poznamo veljavno zakonodajo ureditev oziroma ali resnično želimo ukrepati proti kršiteljem. Praksa kaže, da je premalo razvit čut za ukrepanje in da se prepogosto zadovoljujemo z argumentiranimi ali neargumentiranimi pojasnili o tem, zakaj prevzetih obveznosti ni bilo možno realizirati.

Kršitelji svoje ravnanje prepogosto argumentirajo le z objektivnimi faktorji, kot na primer z zaostrenimi gospodarskimi razmerami, spremenjenimi pogoji gospodarjenja, ukrepi ekonomske politike, limitiranjem splošne in skupne porabe oziroma pomanjkanjem sredstev, razkorakom med možnostmi in potrebami itd. Sankcijski sistem sam po sebi, pa naj bo še tako dodelan in konkretiziran tudi v družbenih dogovorih in samoupravnih sporazumih, ne bo prispeval k rešitvi problema nespoštovanja teh aktov, če ne bomo nenehno uveljavljali in krepili zavesti o prostovoljnem izpolnjevanju dogovorjenih obveznosti.

Celo tisti organi, ki so jih udeleženci dogovarjanja in sporazumevanja zadolžili za spremljanje in izvajanje sprejetih dokumentov, svoje vloge v celoti in zadovoljivo ne opravljajo. Tako podpisnike redno in sistematično ne obveščajo o njihovem uresničevanju, o težavah, ki se pojavljajo na tem področju ter o ukrepih, ki bi jih bilo potrebno sprejeti za izboljšanje stanja. Za zadovoljivo stanje glede spremljanja in uresničevanja teh dokumentov pa niso odgovorni le-ti organi, ampak tudi ostali dejavniki, sami udeleženci, organi družbeno-političnih skupnosti in družbeno-političnih organizacij, ki v mejah svojih pristojnosti niso dovolj dosledno uporabljali danih pravnih sredstev in tako prispevali k utrjevanju in razvijanju sistema sporazumevanja in dogovarjanja.

Opozoriti je treba na pomembnost vloge družbenopolitičnih organizacij, posebej sindikata, ki ima v tem procesu poseben položaj. Sindikat ima pravico, da sproži postopek za ponoven preizkus že sklenjenega samoupravnega sporazuma, ki pa se le redko oziroma izjemoma uporablja. Aktivnost družbenopolitičnih organizacij bi se morala odvijati zlasti med delovnimi ljudmi in občani, manj pa v forumih. Tudi iz poročil o delu sodišč združenega dela, upoštevač strukturo sporov, lahko ugotovimo, da so izjemni primeri uveljavljanja izpolnitve samoupravnega dogovorjenih obveznosti pri teh sodiščih. Taka opozorila pa še ne pomenijo, da bi v bodoče morali težiti za čimširšo uporabo sankcij, temveč jih je treba razumeti kot poziv, da bi storili več za ravnanje v skladu z načeli socialistične morale in za utrjevanje zakonitosti in odgovornosti. Kar zadeva reševanje sporov, do katerih prihaja in bo prihajalo, prevladuje mnenje, da je treba izbrati najprimernejši način, še zlasti pa je treba uveljavljati še ne dovolj razvito obliko samoupravnega sodstva — arbitraže.

EVIDENCA DRUŽBENIH DOGOVOROV IN SAMOUPRAVNIH SPORAZUMOV

To vprašanje nedvomno zasluži posebno pozornost, še zlasti ob ugotovitvi, da te evidence ponekod ni. Tudi tisti, ki to evidenco že imajo, ocenjujejo, da ni zadovoljiva. Pri tem ne gre le za evidence tistih dogovorov in

**zazidalni načrt za območje
zazidal. otokov šs 110 /1,
šs 110 /2, šs 110/3, šr 18/1
Vižmarje nad klancem**

legenda

	mezza zadržalnega otoka
	mezza z cone vodovodnega rezervata
	zaščitene kmetije
	obstoječi individualni stanovanjski in sprememboji objekti
	območje predvidenih postavitev črt delavnic
	novo predvideni objekti
	objekti javnega programa
	predvidena vlogo invarativna ustanova
	otroška igrišča
	javne zelene površine
	dostop do individualnih stan. objektov po rekonstrukciji lacienske c.
	dostop do objektov javnega karaktera
	predvidena, protnupna zaščita
	predvidena lokacija za baze s požarno vodo

zazidalna zasnova

sporazumov, ki sta jih sprejela občinska skupščina in njen izvršni svet, oziroma so bili sprejeti v merilu občine, temveč tudi evidenco teh aktov v samem združenem delu.

Brez solidne evidence tudi ni možno učinkovito spremljanje in uresničevanje teh dokumentov in oblikovanje predlogov za zagotavljanje učinkovitejšega sistema družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja. Torej evidenca ne more biti sama sebi namen, temveč je pomemben instrument, ki naj prispeva k našemu učinkovitejšemu in racionalnejšemu delovanju ter večji disciplini pri izvajanju samoupravnih sprejetih obveznosti. Zato ne bo odveč izmenjati mnenja o tem, kdo naj to evidenco vodi, in to tembolj, ker občina vstopa v proces dogovarjanja in sporazumevanja na različnih ravneh.

Danes to evidenco vodijo različni organi; v nekaterih občinah pravna služba sekretariata občinske skupščine, upravni organi za posamezna področja oziroma za to posebej zadolženi upravni organi. Glede na vse širšo uporabo teh aktov ter njihovo razvejanost po področjih in nivojih bi kazalo spregovoriti tudi o metodologiji evidenciranja. Solidna evidenca bi omogočila, da bi lahko problematika družbenega dogovarjanja in samoupravnega sporazumevanja bila večkrat predmet razprav v skupščini in njenih telesih, in to celovito, ne pa le parcialno, kot se to dogaja sedaj, in še to izjemoma.

ENAKOPRAVNOST POLOŽAJA DELAVCEV IN OBČANOV

V gradivu za posvet je posvečena posebna pozornost pojavom nepristopanja k družbenim dogovorom, zlasti pa k samoupravnim sporazumom in posledicam takega ravnanja v vsakodnevem življenju. Prevladuje mnenje, da nepristopanje oziroma odklonitev sprejema določenih vrst samoupravnih sporazumov povzroča neenakopraven položaj delavcev kot tudi občin, oziroma postavlja v privilegiran položaj tiste, ki nočejo spoznati širših družbenih interesov in potreb. Osvetljeni so konkretni primeri še zlasti na področju svobodne menjave dela SIS družbenih dejavnosti ter materialne proizvodnje posebnega družbenega pomena. Zastavlja se vprašanje, ali je obstoječa ureditev za tiste, ki ne ravnaajo tako kot večina, sprejemljiva, in to tembolj, ker so deležni storitev in dobrin v enakem obsegu kot tisti, ki izpolnjujejo obveznosti. Po mnenju nekaterih taka rešitev ni sprejemljiva in predlagajo, naj bi za njih veljal strožji režim oziroma manjše bonitete. Vprašanje je tudi, ali so smiselni nekateri statusni samoupravni sporazumi (posebej na področju družbenih dejavnosti) v tistih primerih, ko je ustanovitev SIS predpisana z zakonom, hkrati pa samoupravni sporazum po ustavi predpostavlja svobodno voljo.

To so glavne splošne ugotovitve skupnosti slovenskih občin, ki naj nam služijo za podlago v konkretni analizi problematike samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja v občini Ljubljana-Šiška.

Pregled vključevanja organizacij k nekaterim samoupravnim sporazumom samoupravnih interesnih skupnosti o temeljih plana

1. Samoupravni sporazum o temeljih plana komunalnega gospodarstva oziroma komunalne dejavnosti in urejanje stavbnih zemljišč za obdobje 1981—1985, katerega predlagatelj je Komunalna skupnost občine Ljubljana-Šiška.

V času obravnave samoupravnega sporazuma je bilo v občini Ljubljana-Šiška registriranih 211 TOZD. Od teh je k sporazumu pristopilo 164 organizacij oziroma 77 %. Skupna obveznost podpisnikov sporazuma znaša 61 milijonov 266.405,90 din; do 21. 12. 1982 se je zbralo iz naslova tega združevanja 51.340.887,90 din, svojo obveznost mora poravnati še 16 organizacij podpisnic sporazuma, kar znaša 8.868.302,55 din. Kolikor bi vse organizacije pristopile k sporazumu, pa bi znašala njihova skupna vrednost 73.207.600 din.

2. Samoupravni sporazum o temeljih plana SIS za železniški in luški promet SRS za obdobje 1981—1985 za področje ŽELEZNIŠKEGA PROMETA ter o pristopu k aneksu samoupravnega sporazuma.

Samoupravni sporazum ter aneks k sporazumu sta bila posredovana po selektivni izbiri 171 organizacijam. Od tega jih je sporazum podpisalo 146 organizacij oziroma 85,4 %. V obravnavi je ta sporazum še v 23 organizacijah, 2 organizaciji pa sta odklonili podpis sporazuma. Aneks k temu sporazumu pa je podpisalo 106 organizacij oziroma 62 %, v obravnavi je še v 58 organizacijah, 7 organizacij pa je odklonilo podpis aneksa.

3. Samoupravni sporazum o temeljih plana SIS za železniški in luški promet SRS za obdobje 1981—1985 za področje LUŠKEGA PROMETA ter o pristopu k aneksu samoupravnega sporazuma.

Samoupravni sporazum ter aneks k sporazumu sta bila posredovana po selektivni izbiri 171 organizacijam.

Od teh je sporazum podpisalo 80 organizacij oziroma 47,9 %. V obravnavi je ta sporazum še v 82 organizacijah, 7 organizacij pa je odklonilo podpis sporazuma. Aneks k sporazumu je podpisalo 106 organizacij, v obravnavi je še v 63 organizacijah, 2 organizaciji pa sta odklonili podpis aneksa. Podatki za oba sporazuma in aneksa veljajo na dan 10. 12. 1982.

4. Samoupravni sporazum o temeljih srednjeročnega plana SIS za letališko dejavnost SR Slovenije ter aneks k samoupravnemu sporazumu.

Samoupravni sporazum ter aneks k samoupravnemu sporazumu sta bila posredovana 131 organizacijam, od teh je sporazum podpisalo 52 organizacij, 36 jih ni podpisalo sporazuma, o čemer so SIS pisno obvestile, 43 organizacij pa se ni odzvalo na razpravo o sporazumu. Aneks k sporazumu je podpisalo 11 organizacij. Podatki za sporazum in aneks veljajo na dan 31. 12. 1982.

Pri pripravi na kritično obravnavo dosedanjega razvoja samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja delegacije in delegate opozarjamo na naslednje:

— Ugotoviti bi bilo potrebno resnično nujnost sprejemanja nekaterih sporazumov, oziroma v katerih primerih bi lahko določene odnose opredelili v celoti s srednjeročnimi in letnimi planskimi dokumenti. Pri tem pa se nujno postavlja vprašanje odgovornosti v planiranju.

— Pri ocenjevanju sporazumov je pomembno vprašanje vsebinskega dela tega akta. V praksi se čisto kaže, da je v takšnih sporazumih mnogo splošnih opredelitev, premalo pa konkretnih obveznosti (finančnih in drugih) in odgovornosti za uresničevanje.

— V OZD morajo z enako odgovornostjo sprejemati in uresničevati sporazume, ki so jih sprejeli znotraj asociacij združenega dela oziroma z drugimi OZD.

— Opozarjamo delegate, da v pripravi na to točko spodbudijo razpravo v delovnih sredinah, da konkretno ocenijo uresničevanje sporazumov in dogovorov glede teh usmeritev, oziroma ocenijo vzroke za nesprejemanje.

— Potrebno je ugotoviti, kakšen pregled imajo delavci nad sprejetimi dogovori in sporazumi in kako je zagotovljeno tekoče nadziranje in odgovornost za njihovo uresničevanje.

— V vseh primerih bi bilo potrebno politično oceniti, v kakšni meri ima ali zakaj nima pri samoupravnem sporazumevanju in družbenem dogovarjanju odločujoče vloge delegatski sistem.

NAČRT ZAPOSLOVANJA V OBČINI LJUBLJANA-ŠIŠKA ZA LETO 1983

Načrt zaposlovanja tvori s samoupravnim sporazumom o usklajevanju letnih načrtov celoto, ki naj bi skupno z resolucijo o izvajanju družbenega plana za leto 1983 vplivala na obseg in kvaliteto zaposlovanja v letu 1983. Medtem ko samoupravni sporazum o usklajevanju letnih načrtov zaposlovanja opredeljuje kriterije, merila in osnovne usmeritve za kadrovanje in zaposlovanje, pa načrt zaposlovanja vsebuje konkretne kazalce zaposlovanja v letu 1983. Samoupravni sporazum sprejemanje organizacije združenega dela na svojih samoupravnih organih (predvidoma bo sprejet v februarju 1983), načrt zaposlovanja pa delegati občinske skupščine in skupščine skupnosti za zaposlovanje glede na to, da je spremljajoči dokument resolucije o izvajanju družbenega plana za leto 1983.

Priprave načrta zaposlovanja za leto 1983 so se začele že avgusta 1982, ko je bil vsem organizacijam združenega dela posredovan poseben vprašalnik »Načrt zaposlovanja za leto 1983 — predhodna ocena kazalcev«. Na osnovi

zbranih in obdelanih podatkov je v novembru in decembru potekala v združenem delu akcija usklajevanja, v katero so se poleg skupnosti za zaposlovanje vključevali tudi drugi nosilci politike zaposlovanja v občini (občinski sindikalni svet, ZSMS, izvršni svet občinske skupščine itd.).

Usklajene napovedi kazalcev načrtov zaposlovanja za leto 1983 so bile organizacije združenega dela dolžne posredovati do konca leta 1982. Zaradi odstopanja nekaterih OZD od tega roka bodo rezultati znani šele v prvi polovici februarja. V predloženem osnutku načrta zaposlovanja za leto 1983 so tako vključene predhodne ocene kazalcev organizacij združenega dela. Usklajeni kazalci pa bodo vgrajeni v končno besedilo dokumenta.

Razumljivo je, da bodo lahko nepredvidljivi razlogi vplivali na določena odstopanja od trenutnih ocen, zaradi česar bo spremljanje izvajanja načrta zaposlovanja in samoupravnega sporazuma o usklajevanju letnih načrtov zaposlovanja zelo pomembna naloga v okviru skupnosti za zaposlovanje in podlaga za ustrezno ukrepanje.

SKUPNOST ZA ZAPOSLOVANJE
OBČINE LJUBLJANA-ŠIŠKA

INFORMACIJA O DELU PREK POLNEGA DELOVNEGA ČASA IN POGODBENEM DELU

I. UVOD

Zaostreni pogoji gospodarjenja v letu 1980 so vplivali na znatno počasnejšo rast zaposlenosti. S tem so se zmanjšale možnosti za zaposlovanje zlasti mladih ljudi, ki po končanem šolanju iščejo z vključitvijo v delo svojo nadaljnjo socialno in materialno varnost. Zaradi tega so bila družbena prizadevanja usmerjena v to, da se izkoristijo vse obstoječe možnosti in notranje rezerve na področju zaposlovanja. Take rezerve so bile nedvomno tudi v omejevanju dela prek polnega delovnega časa in pogodbenega dela.

Zakonska določila v tem obdobju so dopuščala relativno široke možnosti za uvajanje dela prek polnega delovnega časa in pogodbenega dela. Zato so zlasti sindikati, pa tudi druge družbenopolitične in samoupravne organizacije terjale korenitejše posege na to področje. Zato je bil že leta 1978 sprejet dogovor med zveznim izvršnim svetom in republičkimi ter pokrajinskimi izvršnimi sveti o uskladitvi temeljnih kriterijev za urejanje dopolnilnega dela. Spremembe zakona o delovnih razmerjih v SR Sloveniji, sprejete v republički skupščini lansko leto, prinašajo zato vrsto novosti. Črtane so posebne ureditve dela po pogodbi o delu za upokoјence, zmanjšan je obseg dela prek polnega delovnega časa, uzakonjeni so vsebinsko novi pogoji opravljanja dela prek polnega delovnega časa.

Tako lahko znaša delo prek polnega delovnega časa največ 30 ur na mesec, v posebnih primerih pa tudi do 48 ur na mesec, za kar je potrebno posebno soglasje občinske skupnosti za zaposlovanje. Zakon nalaga delavcem v OZD, da v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih določijo primere, ko je dopustno delo prek polnega delovnega časa.

Pogodbo o delu lahko delavci sklenejo za opravljanje začasnih oziroma občasnih del, določenih v samoupravnem splošnem aktu, vendar največ za 60 dni v koledarskem letu. Izjemoma se lahko sklene tudi pogodba o delu do 90 dni v koledarskem letu, vendar mora za tako pogodbo dati odobritev občinska skupnost za zaposlovanje. Zakon zavezuje delavce v združenem delu, da obseg dela prek polnega delovnega časa in pogodbenega dela ocenjujejo in o tem dvakrat letno obveščajo skupnost za zaposlovanje.

Konec leta 1980 je občinska skupnost za zaposlovanje ocenila, da je potrebno tem vprašanjem v občini posvetiti mnogo večjo pozornost, in naložila strokovni službi, da pripravi oceno stanja in predlaga ukrepe. Zaradi ne-

discipline pri izvajanju tistih določil zakona o delovnih razmerjih, ki zavezujejo delavce v OZD, da občinsko skupnost obveščajo o obsegu in vsebini dela prek polnega delovnega časa in pogodbenega dela, ni bilo na razpolago dovolj kvalitetnih informacij. Zato strokovna služba vsako leto izvede anketo o obsegu teh del. Takšno evidenčno sredstvo se kaže kot pomanjkljivo, zato ga bo potrebno v pogojih uresničevanja sprememb zakona o delovnih razmerjih dopolniti v okviru SR Slovenije.

II. OBSEG POGODBENEGA IN NADURNEGA DELA V MESTU LJUBLJANI

Na osnovi prej omenjene ankete je v mesecu septembru strokovna služba ugotovila, da je v obdobju od januarja do konca avgusta 1982 v Ljubljani družbeni sektor sklenil 8918 pogodb o delu, od tega 3691 pogodb z upokoјenci. V enakem obdobju je bilo v družbenem sektorju opravljenih 4.580.000 nadur. Na anketo je odgovorilo 80 % OZD in delovnih skupnosti, vanjo pa ni bil zajet zasebni sektor.

Največ pogodb je bilo sklenjenih za opravljanje nekvalificiranih režijskih del, za strokovna dela v neposredni proizvodnji, za administrativna dela, za dela na področju SLO, za finančno-računovodska dela in komercialna dela. Med razloge za ta dela OZD navajajo predvsem bolniške izostanke, pomanjkanje delavcev, sezonska opravila in neplanirane dodatne naloge.

Največ nadur je bilo opravljenih za strokovna dela v neposredni proizvodnji, za nekvalificirana režijska dela, finančno-računovodska dela. Tudi za nadure OZD navajajo enake vzroke kot za pogodbenega dela, se pravi bolniški izostanki, povečanje obsega dela, pomanjkanje delavcev, stranska opravila in pomanjkanje surovin.

Med panogami je bilo največ pogodb sklenjenih v izobraževanju (2623), v organih družbenopolitičnih skupnosti in SIS (1699), v trgovini (1201), v finančnih, tehničnih ali poslovnih storitvah (1138), v industriji (783).

Največ nadurnega dela je bilo opravljenega v industriji (1.770.000 nadur), v gradbeništvu (681.000 nadur), v prometu in zvezah (520.000 nadur), v izobraževanju (385.000 nadur), v stanovanjsko-komunalni dejavnosti (270.000 nadur), v trgovini (240.000 nadur) itd.

III. OBSEG POGODBENEGA IN NADURNEGA DELA V OBČINI LJUBLJANA-ŠIŠKA

V občini Šiška je bilo v 8 mesecih leta 1982 sklenjenih 1026 pogodb o delu, od tega 638 v gospodarstvu in 388 v negospodarstvu. Med panogami je bilo največ pogodb sklenjenih v industriji — 286 (od tega največ v proizvodnji električnih strojev — 103), sledijo izobraževanje, znanost, kultura, informacije z 266 sklenjenimi pogodbami (od tega 111 pogodb v izobraževanju), trgovini — 102 (od tega 77 v trgovini na debelo) itd. Največ pogodb je bilo sklenjenih za opravljanje NKV režijskih del (25,1 %), za strokovna dela v neposredni proizvodnji (12,1 %), za naloge SLO (5,4 %) itd.

V tem času je bilo v občini Šiška opravljenih 1.031.311 nadur, od tega 934.111 v gospodarstvu in 97.200 v negospodarstvu. Največ nadur je bilo opravljenih v industriji — 673.617 (od tega največ — 183.626 v proizvodnji električnih strojev, sledi strojna industrija — 166.046 itd.), v izobraževanju, znanosti, kulturi in informacijah — 67.595 (od tega — 51.145 nadur v izobraževanju), stanovanjsko-komunalni dejavnosti — 65.618, v gradbeništvu — 55.046 (od tega visoke gradnje — 46.747) itd. Največ nadur je bilo opravljenih za strokovna dela v neposredni proizvodnji in za finančno-računovodska dela.

Med organizacijami, ki so sklenile večje število pogodb o delu, so v občini naslednje: PAP DSSS (19), Color DSSS (20), Kompas, TOZD Avtobusni promet (23), Sanitarna (18), Zastava avto, TOZD Zastava (32), Mercator hoteli, TOZD Ilirija (34), Croatia Zagreb (34), OŠ Franc Sturm (50), Turbo inštitut (62), Športno-rekreacijski center (56) itd.

Med organizacijami, ki prednjačijo po številu nadur, pa so naslednje: Litostroj, TOZD Proizvodnja ulitkov in modelov (47.538), Unitas (36.265), Litostroj, TOZD Montaža (53.868), Iskra Pržanj (52.495), Viator (39.973), Varnost, TOZD Varovanje premoženja (56.261), OŠ Franc Sturm (23.156), Železničarsko športno društvo (23.000), ZD Ljubljana, TOZD Osnovno zdravstveno varstvo (17.203) in drugi.